

Rekomendacja 1

Jak umożliwić polskim bankom finansowanie gospodarki w kontekście potencjalnych zmian regulacyjnych – rekomendacje dla rządu i nadzoru

Inwestycje lubią przewidywalność i stabilność. Najważniejszym z ryzyk ograniczającym zdolność sektora do finansowania jest niepewność związana z ryzykiem prawnym i regulacyjnym. Ustabilizowanie tej sytuacji i zapewnienie niepodważalności umów oraz przewidywalności prawnej jest najważniejszym celem na najbliższe lata. Brak tej pewności przekieruje inwestycje w inne regiony i będzie ograniczał zdolność rozwoju naszej gospodarki oraz przedsiębiorstw, a także limitował dostęp kredytobiorców do kapitału, wnosił ryzyko w nasze emerytury czy oszczędności inwestowane na giełdzie. W najlepszym przypadku konieczność finansowania tych ryzyk (nawet przy braku ich materializacji) i utrzymywania kapitału spowoduje nieoptymalne wykorzystanie i tak brakującego kapitału.

Rozwiązaniem może być wypracowanie mechanizmów pozwalających na potwierdzanie i rozstrzyganie wątpliwości prawnych w przewidywalnym horyzoncie czasowym, równocześnie przy zdolności pozytywnych i konstruktywnych rozwiązań.

Jest to zadanie przede wszystkim dla profesjonalnych uczestników rynku (rząd, UOKiK, KNF, Banki, inwestorzy) i dochodzenia to konstruktywnej konkluzji.

Różne systemy dochodziły do stabilności w odmienny sposób, również w naszym systemie możliwe są odrębne rozwiązania. Znane są przykłady łączenia urzędów, aby doprowadzić do uzyskania jednolitego stanowiska czy obowiązku konstruktywnej odpowiedzi.

Rekomendacja 2

Rekonstrukcja obciążeń sektora bankowego

Kolejnym elementem, sprzyjającym przejrzystości regulacji sektora bankowego i zapewnienia mu możliwości realnego wsparcia gospodarki poprzez podaż kredytu w sektorach realizujących politykę gospodarczą państwa, powinna być również szeroko zakrojona dyskusja nad stosownymi modyfikacjami podatku bankowego, który w swojej konstrukcji powinien opierać się raczej na wybranych kategoriach aktywów bądź pasywów, a nie być pochodną li tylko wielkości sumy bilansowej. Nie jest przy tym postulowane zmniejszenie wpływów fiskalnych, a zmiana podstawy opodatkowania, która nie generowałaby zmienności struktury bilansu na koniec miesiąca – wpływającej również pośrednio, aczkolwiek potencjalnie istotnie na stawkę WIRON (vide grudzień 2023 r.).

W kontekście obciążeń sektora bankowego warto również zwrócić na istotny udział składek płaconych przez banki na BFG oraz FWK. W tym kontekście rekomendowana byłaby rekonstrukcja modelu wyliczania składek i racjonalizacja ich wysokości, uwzględniająca faktyczne zagrożenia niewypłacalności podmiotów oraz zdolność pozostałych do potencjalnego sfinansowania składek na wypłaty depozytów gwarantowanych ad hoc. W przypadku FWK wartą rozważenia byłaby kwestia partycypacji kredytobiorców, których świadomość ekonomiczną należy podnosić.

Rekomendacja 3

Rozwój metod oceny ryzyk ESG i wspieranie przedsiębiorstw w zakresie pozyskiwania wiedzy dotyczącej zrównoważonego rozwoju/ESG

Zakres zmian związanych z transformacją energetyczną oraz szerzej w zakresie ESG wymaga znacznych nakładów na ich zrozumienie zarówno ze strony przedsiębiorstw, jak i finansujących je instytucji – m.in. banków, inwestorów. W szczególności wyzwania te obejmują

odpowiedni wybór działań dostosowawczych, jakie należy podjąć w zmieniającym się otoczeniu.

Ze względu na pełnioną rolę w gospodarce banki wydają się być naturalnym kandydatem do wsparcia przedsiębiorstw w określeniu planów transformacji. Dodatkowo odpowiednie przeprowadzenie transformacji przez przedsiębiorstwa jest niezbędne w celu utrzymania ich rentowności – w przeciwnym razie istotnemu pogorszeniu ulegnie ich wypłacalność, co będzie miało negatywny wpływ m.in. na jakość portfeli kredytowych banków.

Banki tak jak i inne instytucje z rynku, powinny więc pozyskać wiedzę, która pozwoli im na odpowiednią ocenę klienta (w tym jego planów) w dłuższej perspektywie, z uwzględnieniem czynników ESG. W celu budowy wysokiej jakości portfeli kredytowej, tak banki, jak i inne instytucje rynku powinny dzielić się tą wiedzą z klientami i wspierać ich w wyborze odpowiednich inwestycji, które zapewnią efektywność przedsiębiorstw i ich wysoką jakość kredytową.

Dodatkowo istotna jest pewność regulacyjna w zakresie oczekiwanego przez nadzorców podejścia do oceny ryzyk ESG przez banki, minimalizująca ryzyko, że rozwiązania wdrożone przez banki będą negatywnie ocenione, przykładowo w ramach procesu BION. Taka pewność mogłaby być zapewniona przez odpowiednie wytyczne w tym zakresie. Biorąc pod uwagę mapę drogową regulacji, które zostaną opracowane w zakresie ESG opublikowaną przez nadzorców europejskich, zasadnym byłoby również stworzenie mapy drogowej dla wytycznych w związku z planowanymi regulacjami – taka mapa powinna być powiązana z regulacyjną mapą drogową na poziomie europejskim.

Kolejną kwestią, która mogłaby wspierać ukierunkowanie finansowania banków, ale też i innych podmiotów z rynku finansowego, na cele zgodne z agendą zrównoważonego finansowania, mógłby być regulacyjny system zachęt i kar uwzględniający preferencje dla finansowania zgodnego z polityką transformacji klimatycznej państwa lub UE w ramach m.in. Filaru I CRR (wagi ryzyka) lub systemu podatkowego. Obecnie brakuje uregulowań, które w istotny sposób zachęcałyby do odpowiedniego kierowania finansowania, tak dla przedsiębiorców, jak i dla rynku finansowego.

Ze względu na skalę potrzeb w celu odpowiedniego ukierunkowania finansowania istotna jest również wiedza na temat sposobu zaangażowania w transformację sektora publicznego: przewidywalność otoczenia prawnego, w tym celów i instrumentów które będą stosowane na poziomie rządowym w długiej, konkretnie określonej perspektywie i stabilność otoczenia prawno-podatkowego. Wspomniane czynniki są niezbędne dla możliwości faktycznego zaplanowania tak ambitnego procesu w ujęciu realnym - szczególnie z perspektywy specyfiki polskiej gospodarki. Jest to również potrzebne z punktu widzenia możliwości oceny projektów przedstawianych do finansowania przez komercyjny sektor finansowy.

W związku z tym rekomendujemy:

- **rozwój metod stosowanych przez banki w zakresie oceny ryzyka kredytowego klienta w dłuższym horyzoncie z uwzględnieniem czynników ESG oraz wypracowanie jednoznacznych wytycznych zapewniających pewność w odniesieniu do oczekiwań nadzorczych w tym zakresie,**
- **wypracowanie regulacyjnego systemu zachęt i kar wspierającego finansowanie zgodne z polityką transformacji klimatycznej,**
- **zapewnienie przez rynek (m.in. banki, inwestorzy, GPW, regulator) wsparcia dla przedsiębiorstw w zakresie opracowania przez nie odpowiednich planów transformacji (edukacja, doradztwo),**

- **zapewnienie przewidywalności i stabilności otoczenia prawno-podatkowego umożliwiającycy zaplanowanie procesu transformacji gospodarczej.**

Rekomendacja 4

Standaryzacja podejścia do zbierania danych i raportowania

Odpowiednia ocena inwestycji pod kątem czynników ESG wymaga pozyskania szeregu danych z przedsiębiorstw. Obecne wymogi w zakresie raportowania stanowią duże wyzwanie dla przedsiębiorstw, ale również banków oraz innych podmiotów objętych pakietem regulacji dotyczących zrównoważonego rozwoju, zarówno z punktu widzenia dostępności i jakości danych, jak i interpretacji przepisów. Różnice w interpretacji mogą w szczególności powodować różne wymogi odnośnie do zakresu wymaganych danych od przedsiębiorstw przez poszczególne banki jak i niewłaściwą interpretację zaprezentowanych informacji. Kluczowe byłoby takie określenie zakresu dostępnych danych, aby pozwalały one instytucjom finansowym, na odpowiednią ocenę transakcji/inwestycji i wypełnienie wymogów nadzorczych, przy jednoczesnym ograniczeniu obciążeń przedsiębiorstw w tym zakresie. Realizacja takich celów wydaje się możliwa przy wypracowaniu standardu w ramach oczekiwanego zakresu danych w relacjach między instytucjami finansowymi a przedsiębiorstwami. W ramach rozwoju standardu zasadna byłaby również próba wypracowania odpowiednich zbiorów danych, z których mogłyby korzystać zarówno przedsiębiorstwa jak i instytucje finansowe oraz nadzór dla celów raportowych oraz współpracy, co pomogłoby zmniejszyć obciążenia (w tym koszty) związane z przygotowaniem wymaganych informacji. Dodatkowo słusznym byłoby, aby standard wspierał przedsiębiorstwa i interesariuszy z rynku w precyzyjnym zrozumieniu (doprecyzowaniu) przepisów w zakresie raportowania, co ułatwiłoby zarówno proces raportowania jak i odpowiednie podejmowanie decyzji na podstawie raportów, a także mogłoby ograniczyć wymogi w zakresie dodatkowych danych wymaganych od przedsiębiorstw.

W związku z tym rekomendujemy:

- **rozwój i uzgodnienie, w ramach sektora finansowego, sektora przedsiębiorstw oraz nadzoru, standardu w zakresie wymaganych danych zapewniającego możliwość odpowiedniej oceny transakcji/inwestycji i wypełnienia oczekiwań nadzorczych (w tym raportowych) w stosunku do sektora finansowego przy możliwie ograniczonym obciążeniu przedsiębiorstw,**
- **stworzenie zbioru danych ułatwiających przedsiębiorstwom, instytucjom finansowym, nadzorczy wypełnienie wymogów raportowych oraz współpracę,**
- **wypracowanie i uzgodnienie standardu interpretacji przepisów w zakresie obowiązków raportowych.**

Rekomendacja 5.

Cyberbezpieczeństwo Data&AI – szanse i pułapki

Rozwój technologii postępuje w bardzo szybkim tempie. Demokryzacja technologii, skutkująca m.in. powszechnym dostępem do generatywnej sztucznej inteligencji i innych narzędzi zmusza nas do jak najszybszego wdrażania technologii zabezpieczających przed użyciem osiągnięć techniki w złej wierze.

Cyberbezpieczeństwo to współpraca i wymiana doświadczeń. Żaden podmiot obecnie nie jest w stanie samodzielnie sprostać wyzwaniom w tym zakresie. Dlatego tak ważne jest

implementowanie sektorowych rozwiązań opartych o nowe technologie. Należy więc kontynuować integrację działań na rzecz szybkiego ich wdrażania.

W celu ochrony sektora finansowego i klientów, konieczne jest budowanie świadomości użytkowników końcowych, klientów banków.

Rekomendowane działania w obszarze cyberbezpieczeństwa dla sektora finansowego:

- 1) Konieczne jest ciągłe wdrażanie nowoczesnych systemów i narzędzi bezpieczeństwa również z wykorzystaniem AI, systemów monitorowania, wczesnego ostrzegania, które w czasie rzeczywistym analizują i monitorują systemy oraz zachowania użytkowników czy parametry urządzenia i każde niestandardowe działanie, wychwytyjąc wszystkie anomalie. Należy liczyć się z tym, że w perspektywie 5-10 lat technologie zabezpieczeń, które są stosowane dzisiaj, nie będą już wystarczające. Wszystkie systemy obligatoryjnie muszą być zgodne z wymogami przepisów prawa, muszą gwarantować bezpieczeństwo i prywatność użytkowników. Należy też pamiętać o ryzykach nierozzerwalnie związanych z nowoczesnymi technologiami.
- 2) Kontynuacja współpracy i wymiany informacji w sektorze oraz między sektorami w celu minimalizowania skutków i skali ataków. W celu wykorzystania pełnego potencjału wymagana jest ścisła współpraca pomiędzy uczestnikami rynku finansowego i wsparcie regulatorów. Należy kontynuować wdrażanie rozwiązań sektorowych opartych na wymianie danych pomiędzy wszystkimi uczestnikami platform w czasie rzeczywistym. Przykładem są rozwiązania sektorowe BIK w obszarze antyfraudowym oraz rozwiązania i platformy dostarczane przez UKNF, umożliwiające podmiotom rynku finansowego wymianę informacji o podatnościach, cyberzagrożeniach czy również informacji antyfraudowych. Potrzebne są działania legislacyjne, żeby umożliwić wymianę informacji między niektórymi sektorami w obszarze bezpieczeństwa np. z sektorem ubezpieczeń.
- 3) Poszerzanie źródeł danych jest konieczne w celu efektywniejszego rozpoznania cyberzagrożeń oraz ich przeciwdziałaniom. Dostęp do dużych zbiorów danych ma kluczowe znaczenie dla wykorzystania potencjału sztucznej inteligencji, ponieważ wymaga ona ogromnych ilości danych do trenowania algorytmów.
- 4) Najslabszym ogniwem systemów bezpieczeństwa jest człowiek. Dlatego potrzebne są dodatkowe mechanizmy uwierzytelniające klienta końcowego w systemach transakcyjnych - bankowości elektronicznej i mobilnej jak np. mechanizmy biometryczne oparte na sztucznej inteligencji i uczeniu maszynowym, tworzone zgodnie z przepisami prawa i poszanowaniem prywatności i wolność wyboru obywateli.
- 5) Konieczne są akcje edukacyjne w całym sektorze i poszerzanie świadomości użytkownika końcowego. W tej chwili ponad 60% ataków jest nakierowanych na kradzież tożsamości przy wykorzystaniu różnych metod socjotechnicznych takich jak fałszywe linki, phishing, malware czy pulpity zdalne. Edukacja i świadomość zagrożeń przez użytkownika końcowego jest bardzo istotna w walce z cyberprzestępcami.